

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖN PALAUTE TAMPEREEN YLIOPISTOLLE SYKSYLLÄ 2014

1. YLIOPISTON TEHTÄVÄ, PROFILI JA PAINOALAT

Yliopisto on käynnistämässä strategiatyötä vuosille 2016-2020. Käynnissä oleva tutkimuksen kansainvälinen arviointi ja vuodelle 2016 kaavailtu koulutuksen arvioinnin toteuttaminen tuottavat tietopohjaa strategian laadinnassa hyödynnettäväksi. Strategian valmisteluun vaikuttaa myös käynnissä oleva selvitys Tampereen korkeakoulujen tutkimus-, koulutus- ja tukipalvelujen yhteistyöstä.

Yliopisto on päättänyt toteuttaa koulutuksen arvioinnin vuonna 2016, mikä on vuosi tavoiteltua myöhemmin. Opetus- ja kulttuuriministeriö painottaa, että koulutuksen arviointi on tarkoituksenmukaista toteuttaa ja sen jatkotoimista päättää viimeistään alkuvuodesta 2015, jotta arviointi voidaan ottaa huomioon yliopiston strategian laadinnassa. Koulutuksen arvioinnin toteuttaminen tulossopimuksessa sovitusti mahdollistaa sen, että uusi strategia kattaa yliopiston toiminnat kokonaisuudessaan. Strategia tulee valmistella siten, että siinä voidaan ottaa huomioon uuden hallitusohjelman mukaiset korkeakoulupoliittiset linjaukset ja että tähän perustuen voidaan käydä vuonna 2016 yliopiston ja opetus- ja kulttuuriministeriön välinen sopimusneuvottelu.

Ohjaukseen liittyneiden yliopistovierailun perusteella lähialueella on erityisiä odotuksia yliopistolle yritystoiminnan kehittämisen tukemiseksi ja yliopiston vahvuusalueeseen liittyen muutoksessa olevan julkisen hallinnon ja palvelujärjestelmän kehittämisessä. Opetus- ja kulttuuriministeriö näkee, että yhteiskunnallisen vaikuttavuuden edelleen vahvistaminen on perusteltua ottaen huomioon yliopiston alarakenne ja vahva yhteiskunnallinen painotus.

Koko yliopistoyhteisön osaamista on pystyttävä hyödyntämään aiempaa vahvemmin. Henkilöstön vahva sitoutuminen strategian toimeenpanoon on edellytys yliopiston tavoitteiden saavuttamiselle. Yliopisto on käynyt avointa keskustelua yliopiston kehityssuunnasta myös sosiaalista mediaa hyödyntäen. Ohjaukseen liittyneen yliopistovierailun perusteella yliopiston tulee pyrkiä sitouttamaan myös henkilöstö strategiaan jo valmisteluvaiheessa.

Kansainvälistymiseen liittyvät toimet ja strategisten kansainvälisten kumppanuuksien luominen ovat keskeisiä kehittämiskohteita strategian jalkauttamisessa. Yliopisto ei raportoinut kansainvälisten kumppanuuksien edistymisestä. Opetus- ja kulttuuriministeriö kiinnittää huomiota siihen, että yliopiston uusista professorirekrytoinneista ulkomaalaisten henkilöiden osuus viimeisen neljän vuoden aikana on hyvin pieni. Strategian toteutumisen seurantaindikaattoreissa on tapahtunut osin myönteistä kehitystä. Kehitys on ollut lähes tavoitteisiin yltänyttä kansainvälisessä yhteisjulkaisemisessa ja kansainvälisesti vertaisarvioitujen tieteellisten julkaisujen määrässä. Vuoden 2016 tavoitetasoon on opetus- ja tutkimusvierailuissa ja opiskelijaliikkuvuudessa vielä matkaa.

2. PERUSTEHTÄVÄT

2.1 KOULUTUS

Yliopisto on jatkanut koulutus uudistusta. Koulutuksen kehittäminen on myös tuottanut tulosta. Yliopisto on saavuttanut alempien ja ylempien perustutkintojen määrälliset tavoitteet useimmilla koulutusaloilla ja vähintään 55 opintopistettä suorittaneiden opiskelijoiden osuudet ovat kasvaneet erityisesti ensimmäisen vuoden opiskelijoilla. 55 opintopistettä suorittaneiden osuus on valtakunnallisesti tarkastellen heikko luonnontieteellisellä alalla. Opetus- ja tutkimushenkilökunnan määrään suhteutettuna ylempiä korkeakoulututkintoja tulee valtakunnallisesti tarkastellen hyvin humanistisella ja luonnontieteellisellä alalla. Vastaava osuus on muihin alan yksiköihin nähden heikko terveystieteellisellä alalla. Yliopisto jää selvästi jälkeen luokanopettajakoulutuksen tavoitteistaan. Humanistisella koulutus alalla opettajankoulutustavoitteet ylitetään huomattavasti. Yliopiston tulee kohdentaa opettajankoulutuksen voimavarat ylikoulutuksen sijasta opettajatarpeiden mukaisesti.

Yliopiston tulee kiinnittää huomiota erityisesti kasvatustieteellisen ja lääketieteellisen alan tutkintotavoitteiden saavuttamiseen. Kandipalautteen perusteella yliopisto ei ole tarjonnut opiskelijoille riittävästi opintojen suunnitteluun liittyvää tietoa, tukea ja ohjausta.

Yliopisto on osallistunut aktiivisesti opiskelijavalinnan kehittämiseen sekä omassa yliopistossa että valtakunnallisessa yhteistyössä. Avointa yliopisto-opetusta kehitetään tavoitteellisesti osana koulutustarjonnan kokonaisuutta, mikä tuottaa myös edellytyksiä hyödyntää opintoja nykyistäkin monipuolisemmin opiskelijavalinnassa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö pitää erinomaisena, että koulutus uudistuksessa tarkastellaan opetussuunnitelmien lisäksi opiskelijavalintaa ja opetustarjontaa sekä koulutus alakohtaisia kehittämistarpeita.

Yliopiston tulee kiinnittää huomiota sekä opetus- ja tutkimushenkilöstön että opiskelijoiden kansainvälisen liikkuvuuden edistämiseen. Korkeakoulutuksen kansainvälisyyden syventäminen edellyttää strategisten avainkumppanuuksien luomista ja pitkäjänteisen koulutus- ja tutkimusyhteistyön aikaansaamista. Opetus- ja tutkimushenkilöstön liikkuvuuden tavoitteita ei ole saavutettu ja opiskelijaliikkuvuuden kehitys on ollut vähäistä. Tutkintoihin sisällytettävät kansainvälistymiskokonaisuudet ja kansainvälisten tutkinto-ohjelmien kehittäminen voivat osaltaan lisätä tulevana vuosina opiskelijaliikkuvuutta.

Itä-Suomen, Tampereen ja Turun yliopistojen perustama koulutusvientiyhtiö luo edellytyksiä koulutusviennin kehittämiseksi liiketoiminnaksi yliopiston vahvuusalueilla. Opetus- ja kulttuuriministeriö pitää hyvänä voimavarojen yhdistämistä koulutusliiketoiminnassa ja kannustaa yliopistoja mahdollisuuksien mukaan laajentamaan yhteistyötä vaikuttavuuden vahvistamiseksi.

2.2 TUTKIMUS

Yliopiston kansainvälisten tiedejulkaisujen määrä on kaksi viidesosaa suurempi kuin 2000-luvun alussa. Kasvu ylittää koko yliopistosektorin julkaisumäärän runsaan neljänneksen kasvun. Yliopiston tutkimuksen vaikuttavuus bibliometristen tulosten perusteella - mukaan lukien paras tutkimus - jää alle maailman keskitason. Maailman keskitason yliopisto saavuttaa bio- ja ympäristötieteissä sekä lääke- ja terveystieteissä.

Yliopistossa on yhdeksän tieteenalaysikköä ja kolme erillisyyksikköä. Käynnissä on tutkimuksen arviointi muutosten ja henkilövalintojen vuoden jälkeen. Tutkimuksen laatua on pyritty vahvistamaan tavoitteena mm. paremmat kansainvälistymisen mahdollisuudet. Tutkijakollegiumia on laajennettu tavoitteena kansainvälisen julkaisutoiminnan vahvistaminen. Tutkimusta on mm. koottu tutkimuskeskuksiin, joita tieteenaloilla on nyt 15. Myös tutkimustoiminnan muita edellytyksiä on pyritty parantamaan mm. tutkijoiden aktivoimiseen, rahoitushakemusten laadun parantamiseen ja moni- ja poikkitieteellisten hankkeiden muodostamiseen paneutuneen työryhmän avulla. Opetus- ja kulttuuriministeriö pitää moni- ja poikkitieteellisen lähestymistavan käyttöönottoa myönteisenä ja välttämättömänä tutkimuksen laadun ja vaikuttavuuden vahvistamisessa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö esittää harkittavaksi, voiko valmisteltavana olevaan yliopiston tutkimuksen kansainväliseen arviointiin sisällyttää yliopiston tutkimustoiminnan asemoimisen suhteessa kansainvälisiin verrokkeihin.

Opetus- ja kulttuuriministeriö pitää myönteisenä sitä, että yliopiston tutkimusta ja koulutusta on vahvistettu osallistumalla Biokeskus Suomi -ohjelmaan. Opetus- ja kulttuuriministeriö pitää myönteisenä horisontaaliyhteistyötä Biopankki-hankkeessa.

Tohtoritutkintotavoite saavutettiin ja tohtoriopiskelijoiden määrä on laskusuunnassa, mitä yliopisto pitää tiukentuneiden valintamenettelyiden ja -kriteerien ansiona. Tutkijanurarakenteen kehittämisen näkökulmasta tärkeää on löytää strategian pohjalta tasapaino ensimmäiselle ja muille portaille sijoittuvien kesken. Yliopiston tulee edelleen kehittää tohtorintutkinnon jälkeistä tutkijanuraa. Yliopisto aukaisi 2014 haettavaksi 10 tenure track -tehtävää. Yliopisto koordinoi yhtä neljästätoista uusimmista Suomen Akatemian tutkimuksen huippuyksiköistä ja on mukana toisessa. Yliopistolla on viisi tai kuusi FiDiPro-henkilöä.

Keskeisimpinä toimenpiteinä tutkimuksen vahvistamisessa näyttäytyvät Tampereen teknillisen yliopiston kanssa yhteisen BioMediTech-yksikön toiminnasta päättäminen ja yksikön toimintaa tukevat tutkimusinfrastruktuuri-investoinnit, yliopiston tutkijakollegiumin vahvistaminen ja tutkimuksen tuen vahvistaminen sekä tutkimuskeskusten perustaminen. Epäselväksi jää, mikä on tutkimuskeskusten asema resurssien tarkoituksenmukaisen käytön kannalta ja miten ne palvelevat yliopistokokonaisuutta laajemmin.

3. JOHTAMINEN, TALOUS JA RAKENTEELLINEN KEHITTÄMINEN

Yliopisto on aktiivisesti ja ennakkoluulottomasti uudistanut sisäistä rakennettaan niin koulutuksen kuin tutkimuksen puolella. Opettajankoulutus on keskitetty Tampereelle. Haasteita riittää yliopistojen välisessä työnjaossa ja tätä seuraavassa rakenteiden kehittämisessä. Sisä-Suomen yliopistojen välinen yhteistyö ei merkittävistä taloudellista panostuksista huolimatta johtanut tavoiteltuihin pysyviin yhteistyörakenteisiin Gerontologian tutkimuskeskusta lukuun

ottamatta. Yliopistovierailun perusteella johtajien koulutukseen on tärkeää panostaa enenevässä määrin ammattimaisemman johtamisen vahvistamiseksi. Tämä tukee myös henkilöstön vaikuttamisen mahdollisuuksia myös suurempien laitosten kohdalla.

Opetus- ja kulttuuriministeriö näkee Tampereen korkeakoulujen keskinäisessä yhteistyössä olevan paljon vielä käyttämättömiä mahdollisuuksia. Ministeriö rohkaisee korkeakouluja ennakkoluulottomasti uudistamaan rakenteita ja koulutus- ja tutkimustoimintaa ottaen huomioon käynnissä olevan selvityksen ehdotukset ja korkeakoulujen yhteistyömahdollisuudet.

Yliopiston tuloskehitys on ollut selvästi nouseva kaudella 2011-2013. Tulos oli 6,1 % kokonaistuotoista, eli se on erittäin hyvällä tasolla. Tulos ilman sijoitus- ja rahoitustoiminnan tuottoja oli 2,9 %, eli sekin on hyvällä tasolla. Yliopiston rakenteelliset uudistukset ovat antaneet hyvät lähtökohdat sekä resurssien uudelleen kohdistamiseen että kulujen hallintaan. Omavaraisuusaste (82,6 %) ja maksuvalmius (QR=4,4) ovat erinomaisella tasolla. Kilpailtu tutkimusrahoitus suhteessa kokonaisrahoitukseen oli 19,5 % (tavoite 2016 on 23 %).

Valtioneuvosto teki 5.9.2013 periaatepäätöksen valtion tutkimuslaitosten ja tutkimusrahoituksen kokonaisuudistuksesta. Periaatepäätöksen mukaiset Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen sekä Työterveyslaitoksen kansainväliset arvioinnit julkistettiin toukokuussa 2014. Arviointien suositusten perusteella ao. tutkimuslaitosten toimintoja tai osia ei siirretä korkeakouluihin. Yliopisto kuitenkin on arviointien suositusten esittämissä toimenpiteissä luontainen korkeakoulukumppani ao. tutkimuslaitoksille edustamiensa tieteenalojen perusteella. Yliopistoa pyydetään ottamaan toiminnassaan huomioon terveysalan tutkimus- ja innovaatiotoiminnan kasvustrategiaan sekä kansallisen syöpäkeskusrakenteen perustamiseen liittyvät valmistelut.

Yliopiston on varauduttava siihen, että julkiseen talouteen kohdistuvien paineiden seurauksena valtion rahoitukseen ei ole odotettavissa lähivuosina merkittäviä määrärahalisäyksiä. Yliopiston toiminnan pitkäjänteisen kehittämisen kannalta keskeistä on toimintaan osoitettavan laskennallisen perusrahoituksen taso. Yliopiston suhteellinen asema on vahvistunut vuodesta 2014 vuoteen 2015 ylempien ja alemmien korkeakoulututkintojen perusteella määräytyvissä perusrahoituksen laskentakriteereissä. Asema on kuitenkin heikentynyt pääosalla tutkimuksen ja usealla koulutuksen perusteella määräytyvissä perusrahoituksen laskentakriteereissä.

Suomen Akatemian strategisen tutkimuksen rahoitusväline ja Suomen Akatemian kautta kilpailtuna rahoituksena tapahtuva profiloitumisen vahvistamisen lisäpanostus avaavat yliopistoille uusia rahoitusmahdollisuuksia.

4. RAPORTOINTIA EDELLYTTÄVÄT JATKOTOIMET

Yliopistoa pyydetään raportoimaan 16.3.2015 mennessä kauden 2013-2016 sopimuksessa määriteltyjen keskeisten kehittämistoimenpiteiden etenemisestä sekä toimenpiteistä, jotka käynnistetään syksyllä 2014 valmistuvan Tampereen korkeakoulujen yhteistyöselvityksen pohjalta.

LIITTEET

- Opetus- ja kulttuuriministeriön kirjallinen palaute yliopistoille syksyllä 2014
- Katsaus yliopistojen talouteen ja henkilöstöön
- Yliopistojen koulutusalojen asemituminen valtakunnallisessa kokonaisuudessa
- Yliopistotutkimuksen vaikuttavuus ja tuottavuus päätieteenaloittain 2010-luvun alussa
- Kandipalautteen tulokset syksy 2013 ja kevät 2014

Tampereen yliopiston määrälliset tavoitteet kaudelle 2013-2016

	Toteutuma			Keskiarvo 2011-2013	OPM/sov. 2013-2016	Tavoitteen tot.-% 2013		Tot. muutos-% 2012-2013	
	2011	2012	2013			YO	Valtak.	YO	Valtak.
Ylemmät korkeakoulututkinnot									
Humanistinen koulutus	195	237	249	227	210	119 %	106 %	5 %	6 %
Teatteri- ja tanssialan koulutus (yliopistot)	12	0	0	12	5		90 %		-17 %
Kasvatustieteellinen koulutus	88	143	114	115	140	81 %	86 %	-20 %	-3 %
Yhteiskuntatieteellinen koulutus	321	376	363	353	340	107 %	108 %	-3 %	-2 %
Psykologian koulutus	16	20	26	21	25	104 %	112 %	30 %	16 %
Terveystieteiden koulutus	53	63	53	56	55	96 %	105 %	-16 %	10 %
Kauppätieteellinen koulutus	104	131	130	122	130	100 %	104 %	-1 %	9 %
Luonnontieteellinen koulutus	103	132	126	120	120	105 %	84 %	-5 %	6 %
Lääketieteellinen koulutus	105	117	94	105	105	90 %	85 %	-20 %	-7 %
Yhteensä	997	1 219	1 155	1 124	1 130	102 %	96 %	-5 %	4 %

Tohtorin tutkinnot

130	123	119	124	119	100 %	105 %	-3 %	5 %
-----	-----	-----	-----	-----	-------	-------	------	-----

Alemmat korkeakoulututkinnot

1 019	1 177	1 077	1 091	1 040	104 %	92 %	-8 %	0 %
-------	-------	-------	-------	-------	-------	------	------	-----

Ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden määrä

527	493	535	518	650	82 %	114 %	9 %	6 %
-----	-----	-----	-----	-----	------	-------	-----	-----

Suomesta lähteneiden tai Suomeen saapuneiden vaihto-opiskelijoiden määrä (vaihdon kesto yli 3 kk)

819	834	839	831	950	88 %	90 %	1 %	0 %
-----	-----	-----	-----	-----	------	------	-----	-----

Tunnuslukutavoitteet	Toteutuma			Keskiarvo 2011-2013	OPM/sov. tavoite 2016	Tavoitteen tot.-% 2013		13 toteuman suhde 11-13 keskiarvoon	
	2011	2012	2013			YO	Valtak.	YO	Valtak.
Tohtoritutkinnot / tutkijanuravaihe IV henkilötyövuodet	0,61	0,59	0,57	0,59	0,70	82 %	91 %	97 %	103 %
Vähintään 55 op. suorittaneiden osuus	23,6	26	27,7	25,8	35,0	79 %	89 %	107 %	105 %
Tieteelliset julkaisut / opetus- ja tutkimushenkilökunta	1,81	1,94			1,85				
Kilpailtu tutkimusrahoitus / kokonaisrahoitus	20,2	18,8	19,5	19,5	23,0	85 %	90 %	100 %	101 %
Ylemmät korkeakoulututkinnot / opetus- ja tutkimushenkilökunta	0,92	1,13	1,09	1,05	1,10	100 %	90 %	104 %	106 %
Opettajien ja tutkijoiden kv-liikkuvuus (väh. 1 vko) / opetus- ja tutkimushenkilökunta	0,27	0,31	0,24	0,27	0,50	49 %	91 %	89 %	101 %